

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-20

القاضي سليم جبران
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט סלים ג'ובראן
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 12/20

העותרים : 1. רמי כהן
2. מפלגת יש עתיד

נגד

המשיבה : מפלגת הבית היהודי

עתירה למתן צו מניעה בהתאם לחוק הבחירות (דרכי תעמולה),
התשי"ט-1959 (להלן : חוק הבחירות).

החלטה

1. העותר 1 פנה אליי בעתירה למתן צו מניעה בגין פעילות פוליטית שביצעו נציגי המשיבה אתמול, וממשיכים לבצע היום, ובמסגרתה היא מחלקת בחינם ערכה של פירות יבשים לרגל חג ט"ו בשבט הנחגג היום, ועל גביה מדבקה של ברכת חג מטעם המשיבה. לשיטתו, הערכה היא בגדר מתנה, ומשכך – מדובר בתעמולה אסורה על פי סעיף 8 לחוק הבחירות (וגם על פי סעיף 122(1) ו-123 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969).

2. את טענתו זו מבסס העותר 1 בין היתר על פרסום של המשיבה ברף הפייסבוק שלה, בו נכתב: "אהבת הארץ חזרה לאופנה! חגגנו היום את טו' בשבט בחלוקת ערכות פרי בחרבי הארץ. הפעילים המסורים שלנו התפרסו ברחבי הערים: ירושלים, פתח תקוה, תל אביב, צפת... במבצע חולקו עשרות אלפי ערכות פרי אליהם צורף שירו של אהרון זאב... חלק מחברי הכנסת של הבית היהודי השתתפו אף הם במשימה... חג שמח!".

3. עוד יצוין, כי העותרת 2 הגישה היום ביקשה להצטרף לעתירה. במסגרת זאת, מעלה היא טענות דומות לטענותיו של העותר 1, וכן מבקשת כי על המשיבה יוטלו הוצאות כבדות ומשמעותיות לדוגמא.

4. עם קבלת העתירה לעיוני, החלטתי לתת צו מניעה זמני, ולבקש את תגובת המשיבה. בתגובתה, טוענת היא כי נוכח כך שערכם הכספי של הפירות שחולקו הוא 2.04 ש"ח, יחד עם גודלה המזערי של הערכה, אין המדובר במתנה או טובת הנאה. לשיטתה "האיסור המופיע בסעיף 8 לחוק הבחירות על חלוקת מאכלים ומשקאות מבקש לשקף את העיקרון הקבוע בסעיף 122-123 לחוק הבחירות לכנסת, המבקשים למנוע שוחד בחירות קרי – טובות הנאה מאת הנבחרים לבוחרים כדי לקנות את קולם בכסף. חלוקת מנה זניחה של פירות יבשים בעלות כספית של 2.04 ש"ח (כולל מע"מ) בכדי להביע הזדהות עם מסורת ישראל אין לראות בה משום מתן כסף או שווה כסף המבקש להשפיע על הבוחר או לשבש את דעתו" (סעיפים 6-7 לתגובה).

דיון והכרעה

5. דין העתירה להתקבל. האיסור על תעמולת בחירות תוך מתן מתנות או בליווי תכניות בידור קבוע בסעיף 8 לחוק הבחירות, המורה:

"לא תהא תעמולת בחירות מלווה תכניות בידור, לרבות הופעותך אמנים, נגינה, זמרה, הצגת סרטים ונשיאת לפידים; לא תהא תעמולת בחירות קשורה במתן מתנות... בהגשת מאכלים או משקאות משכרים".

6. תכליתו של הסעיף היא שמירה על טוהר הבחירות, מתוך החשש כי בוחר יראה במופע בידור או בהגשת כיבוד או במתן מתנה בתור טובת הנאה. בכך, תיווצר הטיה שאינה לגיטימית על אופן הצבעתו (ראו: תר"מ 53/20 סיעת "רק ראשון בראשות דב צור" נ' אבן-זהר (28.7.2013); תב"כ 11/19 קפל נ' רשימת הליכוד – ישראל ביתנו (3.1.2013), השופט א' רובינשטיין); תר"מ 87/03 רייך נ' מדמוני (2.10.2003), השופטת ד' דורנר). בעניין זה, יפים הם דבריו של השופט חשין:

"תכלית החוק היא להבטיח כי הבוחר בבחירות לכנסת יטיל פתק לקלפי בהחליטו החלטה ראציונלית – החלטה המייסדת עצמה על שיקולים לגופם של דברים - בלא שיהא מושפע מאמצעי-לחץ שונים שאינם מן העניין" (תב"כ 4/16 פינס נ' תנועת אהבת ישראל (15.12.2002)).

7. מדובר בתכלית ראשונה במעלה: טוהר הבחירות. בהתאם, לגישתי, גם ביחס לאיסור זה – מן הראוי לנקוט בגישה מחמירה, בבחינת "אם יש ספק – אין ספק"

עמוד 2 מתוך 5

משכן הכנסת, קריית דוד בן-גוריון, ירושלים 91950
العنوان: مجمع بن غوريون, أورشليم القدس, 91950

טלפון, هاتف: 02-6753407, פקס, فاكس: 02-5669855 Fax:

(לגישתי זו ביחס לאיסור שבסעיף 8 לחוק הבחירות בבחירות האחרונות לרשויות המקומיות, ראו: תר"מ 73/20 שחר נ' טל (18.8.2013)).

8. ב-תב"כ 2/20 תנועת אומ"ץ נ' הרשות להגנת הצרכן (18.8.2015) עמדתי בהרחבה על המבחנים לבחינת טענה בדבר שימוש במשאבי ציבור לצורך תעמולה. הדברים יפים גם לענייננו (בעניין השאלה אם נעשתה תעמולת בחירות תוך מתן מתנות), בשינויים המתחייבים. המבחן המרכזי, שנקבע על ידי הנשיא ברק ב-בג"ץ 869/92 זוילר נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, פ"ד מו(2) 692, 704 (1992) הוא מבחן הדומיננטיות. על פיו, פעולה שנעשית תוך שימוש במשאבי ציבור תיחשב כתעמולת בחירות אם הרכיב הדומיננטי בה הוא השפעה על הבוחר. בעקבות מבחן זה, נקבעו עם השנים מבחני משנה למבחן הדומיננטיות, וביניהם: מועד הפעולה החשודה; זהות יוזם הפעולה; האם מדובר בפעולה שנעשית באופן קבוע או באופן מיוחד וחד פעמי לקראת הבחירות; חשיבות התכלית האחרת העומדת בבסיס הפעולה והמחייבת את קיומה בסמיכות לבחירות; וההיגיון הבריא והשכל הישר.

9. ומהכלל אל הפרט. המשיבה אינה מכחישה כי היא חילקה אתמול והיא מחלקת היום פירות יבשים. בנוסף, נראה כי בהתאם למבחן הדומיננטיות, אין עוררין כי חלוקת פירות יבשים על ידי פעילים וחברי הכנסת מטעם המשיבה, שעל גבי הערכה מופיע פרסום מטעם המשיבה, מהווה תעמולה. השאלה שנדרשת הכרעה היא האם מדובר במתנה אם לאו בהתאם לסעיף 8 לחוק הבחירות.

10. התלבטתי בנוגע לשאלה זו, אולם, מסקנתי היא כי ערכת הפירות היבשים נושא העתירה – על אף מחירה הפעוט – היא בגדר מתנה, ומשכך – לפנינו תעמולה אסורה תוך מתן מתנות האסורה בהתאם לסעיף 8 לחוק הבחירות. אסביר.

11. תכליתו של האיסור שבסעיף 8 היא מניעת השפעה בלתי הוגנת על מצביעים, כך שלא יצביעו בניגוד לצו מצפונם. כאמור, לגישתי מדובר בתכלית חשובה מעין כמותה שיש לאכוף בקפדנות. ברי, כי סעיף 8 לחוק הבחירות לא סייג את תחולתו לשוויה של המתנה המחולקת, ולא בכדי. לגישתי, המחוקק לא סייג את תחולת הסעיף לשווי המתנה במטרה לשמור על תכלית חשובה זו באמצעות קביעת כלל גורף, שיעניק ודאות משפטית ויעזור ולהימנע ממדרון חלקלק.

12. לעניין זה, אין לי אלא להצטרף לדבריו של השופט מצא, יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-15:

"עיקר מחלוקתם של הצדדים התמקד בשאלת המבחן שעל-פיו ייקבע שחפץ פלוני מהווה מתנה: כלום תנאי הוא (כטענת ש"ס) שלחפץ יהיה ערך כלכלי אובייקטיבי, או שמא די (כטענת המבקשים) שבעיני מקבלו ייחשב החפץ כבעל ערך. אני סבור, כי את המושג 'מתנה' שבסעיף 8 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה) יש לפרש על-פי תכליתו המיוחדת של חוק זה. פירוש המושג 'מתנה', על-פי תכליתו של החוק האמור, מחייב ליתן למושג זה את הפירוש הרחב ביותר; אף רחב מזה שהוצע על-ידי המבקשים.

מטרתה של תעמולת בחירות היא לשכנע את ציבור הבוחרים לתמוך בבחירתו של מתמודד פלוני ולהעדיפו על פני יתר המתמודדים. אמצעי השכנוע היחיד שבו ניתן ומותר להשתמש בתעמולת בחירות היא המילה: המילה המדוברת והמילה הכתובה. בעזרת המילים רשאי המתמודד לדבר אל שכלו והגיונו של הבוחר בדברים נכוחים ובנימוקים משכנעים. כן רשאי הוא לנסות לכבוש את לבו בסיסמאות ובתעלולים פרסומאיים. אכן, גם ביחס לשימוש באמצעים המילוליים מכתוב החוק מגבלות, שמטרתן לקיים את שורת השוויון בין המתמודדים, הן מצד המגוון והן מצד ההיקף הכמותי, על האמצעים שבהם יעשו שימוש בהבאת דברי השכנוע שלהם לידיעת הציבור. אך החוק אוסר לחלוטין את השימוש באמצעי תעמולה אחרים. סעיף 8 לחוק אוסר ללוות תעמולת בחירות בהענקת מתנות וטובות הנאה אחרות, ובכלל זה: תכניות בידור, הופעת אמנים, נגינה, זמרה, הצגת סרטים והגשת מאכל או משקה. השימוש באמצעים כאלה, העלולים לשבש את דעתם של הבוחרים, הוא פסול. האיסור על השימוש בהם, כתעמולת בחירות או במסגרת התעמולה, הוא מוחלט. וכשם שהחוק אינו מבחין בין תכנית בידור עשירה ויקרה להופעת אמן קצרה הנעשית בהתנדבות, וכשם שאינו מבחין בין הגשת סעודה גדולה ויקרה לבין הגשת כיבוד קל, כך אין למצוא בו אחיזה להבחנה בין מתנה למתנה. משמע, כי האיסור להעניק מתנה חל לא רק על הענקתם של חפצים בעלי ערך כלכלי אובייקטיבי, אלא גם על הענקתם של חפצים שאין להם ערך כזה. בניסיון להשוות בין בקבוקון של 'שמן סגולה' לבין גלויה מצוירת, או כובע עשוי נייר, אין כל ממש. גלויה מצוירת, או כובע נייר, כשרים כאמצעי תעמולה, לא בשל שוויים הכספי הקטן, אלא בשל היותם אמצעים סבירים להעברתו של מסר כתוב, ובאשר אין בהם כדי לשמש את המקבל לתכלית אחרת כלשהי זולת קליטתו של המסר התעמולתי המודפס על גביהם. ואילו בקבוקון השמן – גם אם שוויו הכספי אינו גדול, ואפילו הוא קטן ביחס לשוויים של הגלויה המצוירת או של כובע הנייר – אינו כשר, מאחר שגם אם ישתמשו בו כאמצעי להעברת מסר מילולי תעמולתי יש בו כדי לשמש את המקבל גם לתכלית אחרת זולת קליטתו של המסר התעמולתי. לא נעלמה ממני טענת

עמוד 4 מתוך 5

משכן הכנסת, קריית דוד בן-גוריון, ירושלים 91950
العنوان: مجمع بن غوريون, أورشليم القدس, 91950

טלפון, هاتف: 02-6753407, פקס, فاكس: 02-5669855 Fax:

בא-כוחה המלומד של ש"ס, כי גם בפנייה לבוחרים מצד אישיות מוכרת, שתיכתב על גבי גלויה, עשויה לעתים להיות (למשל, בשל הערך האספני הטמון בכתב-יד או בחתימה מקוריים) משום הענקת מתנה. אך הקושי שעליו מצביע הטוען איננו מתעורר בפרשתנו" (תר"מ 94/98 ירושלים עכשיו נ' ש"ס, ההדגשות הוספו).

13. דברים אלה – שנכתבו לפני 17 שנים – נכונים באותה מידה היום. לכך יש להוסיף כי בחוק הבחירות כן קיימים מספר איסורים הכוללים סייגים. כך למשל, סעיף 2ב(א) לחוק אוסר על שימוש בנפגעי פעולות איבה, ומסייג את תחולתו אם ניתנה הסכמת אותו גורם; סעיף 2ג אוסר על שימוש בילדים לצרכי תעמולה, ומסייג את תחולתו אם הילדים מוצגים בפעילות שגרתית; סעיף 10 מטיל מגבלות על מודעות מודפסות, וסעיף 10(א) מסייג את האיסורים בנוגע למודעות המוצגות על דירות או משרדים של מפלגה; ועוד ועוד. עם זאת, וכאמור, סעיף 8 לחוק הבחירות, לא מסייג את תחולתו לשוויה של המתנה.

14. זאת ועוד; בחוק שירות הציבור (מתנות), התש"ס-1979 נקבע כי אין ליתן מתנה לעובד הציבור, באשר הוא עובד הציבור, ואם ניתנה מתנה כאמור היא מועברת לקניינו של המעביד הציבורי. יחד עם זאת, החוק מסייג את תחולתו, בין היתר, בנוגע ל-"מתנה קטנת ערך וסבירה שניתנה לפי הנהוג בנסיבות הענין" (סעיף 2(ב)(1) לחוק). בהתאם לכללי פרשנות החקיקה, ניתן להסיק, גם מהסייגים שנקבעו בחוק האמור, על דרך ההיקש, כי המחוקק בחר מדעת שלא לסייג את תחולתו לגבי שוויה מתנה, שניתנת בקשר עם תעמולת בחירות.

15. סוף דבר, ניתן בזאת צו האוסר על המשיבה לקיים תעמולת בחירות תוך מתן מתנות. בנסיבות העניין, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ט"ו בשבט התשע"ה (4.2.2015).

 שלים גיבוראן
 שופט בית המשפט העליון
 יושב ראש ועדת הבחירות
 המרכזית לכנסת ה-20